

Retningslinjer for observasjon og utelukkelse fra SPU

Retningslinjer for observasjon og utelukkelse av selskaper fra Statens pensjonsfond utland

Disse retningslinjene ble opphevet 7. november 2025. Etikkrådets arbeid fram til 7. november 2025 har foregått i henhold til disse retningslinjene. Fra og med 7. november 2025 har Etikkrådet arbeidet etter midlertidige etiske retningslinjer for Statens pensjonsfond utland.

Hjemmel: Fastsatt av Finansdepartementet 18. desember 2014 med hjemmel i kgl.res. 19. november 2004 nr. 4997 og lov 21. desember 2005 nr. 123 om Statens pensjonsfond § 3 annet ledd og § 10.

Endret ved vedtak 21 des 2015 nr. 1792, 1 feb 2016 nr. 84, 31 jan 2017 nr. 108, 10 feb 2017 nr. 172, 28 juni 2018 nr. 1095, 2 nov 2018 nr. 1694, 21 aug 2019 nr. 1088 (i kraft 1 sep 2019), 10 sep 2021 nr. 2737 (i kraft 13 sep 2021, bl.a. tittel), 5 sep 2022 nr. 1542.

I. Formål og virkeområde

§ 1. Formål

Formålet med retningslinjene for observasjon og utelukkelse av selskaper fra Statens pensjonsfond utland (retningslinjene) er å unngå at fondet er investert i selskaper som forårsaker eller medvirker til alvorlige krenkelser av grunnleggende etiske normer som fastsatt i disse retningslinjene § 3 og § 4.

§ 2. Virkeområde

Disse retningslinjene gjelder for arbeidet i Etikkrådet for Statens pensjonsfond utland (Etikkrådet) og Norges Bank (banken) med observasjon og utelukkelse av selskaper fra Statens pensjonsfond utlands (fondet) aksje- og obligasjonsportefølje. Råd og beslutninger etter kriteriene i § 3 kan også gjelde selskaper som kun er i referanseindeksen eller som vil bli inkludert i referanseindeksen.

II. Kriterier for observasjon og utelukkelse av selskaper

§ 3. Kriterier for produktbasert observasjon og utelukkelse av selskaper

(1) Fondet skal ikke være investert i selskaper som selv eller gjennom enheter de kontrollerer:

- a. utvikler eller produserer våpen eller sentrale komponenter til våpen som ved normal anvendelse bryter med grunnleggende humanitære prinsipper, herunder biologiske våpen, kjemiske våpen, kjernevåpen, ikke-detektbare fragmenter, brannvåpen, blindende laservåpen, antipersonellminer og klaseammunisjon.
- a. produserer tobakk eller tobakksvarer
- b. produserer cannabis til rusformål.

(2) Observasjon eller utelukkelse kan besluttes for gruveselskaper og kraftprodusenter som selv eller konsolidert med enheter de kontrollerer enten:

- a. får 30 pst. eller mer av sine inntekter fra termisk kull,
- b. baserer 30 pst. eller mer av sin virksomhet på termisk kull,
- c. utvinner mer enn 20 millioner tonn termisk kull per år, eller
- d. har en kraftkapasitet på mer enn 10 000 MW fra termisk kull.

§ 4. Kriterier for atferdsbasert observasjon og utelukkelse av selskaper

Observasjon eller utelukkelse kan besluttes for selskaper der det er en uakseptabel risiko for at selskapet medvirker til eller selv er ansvarlig for:

- a. grove eller systematiske krenkelser av menneskerettighetene
- b. alvorlige krenkelser av individers rettigheter i krig eller konfliktsituasjoner
- c. salg av våpen til stater i væpnede konflikter som benytter våpnene på måter som utgjør alvorlige og systematiske brudd på folkerettens regler for stridighetene
- d. salg av våpen eller militært materiell til stater som er omfattet av ordningen for statsobligasjonsunntak omtalt i mandatet for forvaltningen av Statens pensjonsfond utland § 2-1 andre ledd bokstav c
- e. alvorlig miljøskade
- f. handlinger eller unnlatelser som på et aggregert selskapsnivå i uakseptabel grad fører til utslipp av klimagasser
- g. grov korrupsjon eller annen grov økonomisk kriminalitet
- h. andre særlig grove brudd på grunnleggende etiske normer.

III. Organiseringen av arbeidet

§ 5. Etikkrådets arbeid

(1) Etikkrådet gir råd til banken om observasjon og utelukkelse av selskaper etter kriteriene i § 3 og § 4, og om oppheving av beslutning om observasjon og utelukkelse, jf. syvende ledd og § 6 syvende ledd.

(2) Etikkrådet overvåker fondets investeringer, jf. § 2, med sikte på å avdekke om selskaper medvirker til eller selv er ansvarlige for produksjon eller atferd som fastsatt i § 3 og § 4.

(3) Etikkrådet tar opp saker på eget initiativ eller etter anmodning fra banken. Etikkrådet skal utarbeide og offentliggjøre prinsipper for hvilke selskaper som velges ut for nærmere undersøkelse.

(4) Etikkrådet innhenter nødvendig informasjon på fritt grunnlag og sørger for at saken er godt opplyst før råd om observasjon, utelukkelse eller oppheving av slike beslutninger gis.

(5) Et selskap som vurderes for observasjon eller utelukkelse, skal gis mulighet til å framlegge informasjon og synspunkter tidlig i prosessen, og Etikkrådet skal samtidig klargjøre for selskapet hvilke forhold som kan danne grunnlag for observasjon eller utelukkelse. Vurderer rådet å tilrå observasjon eller utelukkelse etter § 4, skal utkast til tilråding forelegges selskapet til uttalelse.

(6) Etikkrådet skal begrunne sine råd til banken. Banken kan utarbeide nærmere forventninger til utformingen av slike råd.

(7) Etikkrådet skal ha rutiner for å vurdere om grunnlaget for observasjon eller utelukkelse fortsatt er til stede. Basert på ny informasjon kan Etikkrådet anbefale banken at observasjon eller utelukkelse oppheves. Rutinene skal offentliggjøres. Selskap som er utelukket skal informeres særskilt om rutinene.

§ 6. Norges Banks arbeid

(1) Basert på råd mottatt fra Etikkrådet treffer banken beslutninger om observasjon og utelukkelse etter kriteriene i § 3 og § 4 og om oppheving av slike beslutninger i henhold til § 5 syvende ledd og § 6 syvende ledd. Banken kan på eget initiativ treffe beslutninger om observasjon og utelukkelse og om oppheving av beslutning om observasjon og utelukkelse etter § 3 annet ledd og § 4 bokstav f.

(2) I vurderingen etter § 3 annet ledd skal det også legges vekt på framoverskuende vurderinger, herunder av eventuelle planer som vil endre nivået på utvinning av eller kraftkapasiteten knyttet til termisk kull, redusere inntekts- eller virksomhetsandelen knyttet til termisk kull og/eller øke inntekts- eller virksomhetsandelen knyttet til fornybare energikilder.

(3) Råd og beslutninger om utelukkelse av selskaper basert på § 3 annet ledd skal ikke omfatte et selskaps grønne obligasjoner der disse er anerkjent gjennom inkludering på indekser for slike obligasjoner eller verifisert av anerkjent tredjepart.

(4) I vurderingen av om et selskap skal utelukkes etter § 4, kan banken bl.a. legge vekt på sannsynligheten for framtidige normbrudd, normbruddets alvor og omfang, samt forbindelsen mellom normbruddet og selskapet fondet er investert i. Banken kan videre vurdere bredden i selskapets virksomhet, herunder om selskapet gjør det som kan forventes for å redusere risikoen for framtidige normbrudd innenfor en rimelig tidshorisont. Relevante momenter i disse vurderingene kan være selskapsstyringen, retningslinjer for og arbeid med miljø og samfunnsmessige forhold og om selskapet bidrar til avbøtende tiltak overfor dem som rammes eller tidligere har blitt rammet av selskapets atferd.

(5) Observasjon kan besluttes der det er tvil om vilkårene for utelukkelse er oppfylt, om utviklingen framover i tid eller der det av andre årsaker finnes hensiktsmessig. Før observasjon eller utelukkelse etter § 6 første ledd besluttes, skal banken vurdere om eierskapsutøvelse kan være egnet til å redusere risikoen for fortsatt normbrudd eller av andre årsaker kan være mer hensiktsmessig. Banken skal se de ulike virkemidlene den har til rådighet i sammenheng og benytte dem på en helhetlig måte.

(6) Banken skal sørge for at saken er tilstrekkelig opplyst før beslutning om eierskapsutøvelse, observasjon og utelukkelse, eller oppheving av slike beslutninger, treffes.

(7) Banken kan på bakgrunn av ny informasjon be Etikkrådet om en vurdering av om grunnlaget for observasjon eller utelukkelse fortsatt er til stede.

§ 7. Informasjonsutveksling og koordinering mellom banken og Etikkrådet

(1) For å bidra til god koordinering mellom banken og Etikkrådet og et effektivt samspill mellom virkemidlene, skal det jevnlig avholdes møter mellom banken og Etikkrådet.

(2) Etikkrådet gir banken informasjon om selskaper det har identifisert for innledende vurderinger under disse retningslinjene. Banken gir Etikkrådet oversikt over selskaper den arbeider med og selskapsinformasjon som kan være relevant for Etikkrådets vurderinger.

(3) Etikkrådet kan be banken om opplysninger vedrørende enkeltselskaper og hvordan selskaper er håndtert i eierskapsarbeidet. Etikkrådet kan be banken kontakte selskaper Etikkrådet ikke oppnår kontakt med for å innhente informasjon. Banken kan be om Etikkrådets vurderinger av enkeltselskaper og om rådets kommunikasjon med selskapene.

(4) Banken og Etikkrådet skal ha nærmere rutiner for informasjonsutveksling og koordinering for å tydeliggjøre ansvarslinjer og å bidra til god kommunikasjon og samspill mellom virkemidlene.

(5) Kommunikasjonen med selskapene skal være koordinert. Banken kan delta i møter Etikkrådet har med selskapene. Banken utøver fondets eierrettigheter, jf. Mandat for forvaltningen av Statens pensjonsfond utland (SPU).

§ 8. Etikkrådets sammensetning og organisasjon

(1) Etikkrådet består av fem medlemmer som oppnevnes av departementet etter innstilling fra banken. Departementet utpeker også leder og nestleder etter innstilling fra banken. Bankens innstilling skal være oversendt departementet tre måneder før utløpet av oppnevningsperioden.

(2) Etikkrådet utfører sine oppgaver selvstendig og uavhengig. Sammensetningen av medlemmene må sikre at Etikkrådet vil besitte den kompetansen som er nødvendig for at det skal kunne utføre sitt oppdrag, definert gjennom disse retningslinjene.

(3) Oppnevningen av medlemmene gjelder for fire år. Dersom et medlem fratrer i oppnevningstiden, kan et nytt medlem oppnevnes for den gjenværende delen av perioden.

(4) Rådsmedlemmenes godtgjørelse samt rådets budsjett fastsettes av departementet.

(5) Etikkrådet har et eget sekretariat som er administrativt underlagt departementet. Etikkrådet skal påse at sekretariatet har hensiktsmessige prosesser og rutiner.

(6) Etikkrådet skal årlig utarbeide en virksomhetsplan som skal forelegges departementet. Virksomhetsplanen skal gjøre rede for Etikkrådets prioriteringer, jf. § 5.

(7) Etikkrådet skal avgi årlig rapport om sin virksomhet til departementet. Rapporten skal avgis senest tre måneder etter årets utløp.

(8) Etikkrådet skal regelmessig evaluere sitt arbeid.

§ 9. Møter med Finansdepartementet

(1) Det skal avholdes møter mellom departementet, banken og Etikkrådet minst én gang i året. Informasjonen som utveksles på møtene skal inngå som del av grunnlaget for rapporteringen om arbeidet med en ansvarlig forvaltningsvirksomhet i den årlige meldingen til Stortinget om forvaltningen av Statens pensjonsfond.

(2) Det skal avholdes møter mellom departementet og Etikkrådet minst én gang i året. På møtene skal følgende behandles:

- a. virksomheten det siste året
- b. andre saker departementet og Etikkrådet har meldt opp for behandling

IV. Offentliggjøring

§ 10. Offentliggjøring

(1) Banken skal offentliggjøre sine beslutninger etter disse retningslinjene.

Offentliggjøringen skal skje i samsvar med mandatet for forvaltningen av Statens pensjonsfond utland § 6-1 femte ledd. Når banken offentliggjør sine beslutninger, skal Etikkrådet offentliggjøre sine råd. Når banken på eget initiativ treffer beslutninger i henhold til § 6 første ledd annet punktum, eller beslutter et annet virkemiddel enn Etikkrådets tilråding, skal banken begrunne beslutningen.

(2) Banken skal føre en offentlig liste over selskaper som er utelukket fra fondet eller satt til observasjon etter disse retningslinjene. Banken skal årlig redegjøre for framdriften i eierskapssaker under retningslinjene.

V. Øvrige bestemmelser

§ 11. Adgang til å gjøre endringer

Departementet kan gi tillegg til eller gjøre endringer i disse retningslinjene.

§ 12. Ikrafttredelse

§ 4 første til tredje ledd trer i kraft straks. Øvrige bestemmelser i retningslinjene trer i kraft 1. januar 2015. Fra samme tidspunkt oppheves retningslinjer for observasjon og utelukkelse fra Statens pensjonsfond utlands investeringsunivers fastsatt 1. mars 2010.